

Prieš kelias savaites susitikau su vienu geru savo bičiuliu, kuris paprašė manęs paaiškinti, kas yra **asmeniniai finansai**. Kadangi neturėjau daug laiko, griebiau popieriaus lapą ir nupiešiau keletą paprastų eskizų. Nesu geras dailininkas, bet tikiuosi, kad šios iliustracijos padės man aiškiau perteikti savo mintis.

Asmeniniai finansai: svarbiausia taisyklė

Svarbiausia asmeninių finansų taisyklė: uždirbkite daugiau nei išleidžiate. Šią taisyklę rasite kiekviename knygoje apie asmeninius finansus. Frazė „išleiskite mažiau nei uždirbate“ gali skambėti kiek nuvalkiotai, tačiau aišku yra viena – jeigu nieko nesutaupote, tai čia ir baigiasi jūsų asmeninių finansų valdymas.

Skirtumą tarp išlaidų ir pajamų galima didinti dviem būdais: didinant pajamas ir mažinant išlaidas. Vieniems paprasčiau daugiau uždirbti, kiti iš prigimties yra taupikai, tretiems gerai sekasi ir viena, ir kita. Skirtumas tarp pajamų ir išlaidų yra jūsų bilietas į finansinę laisvę. Kuo daugiau sutaupysite, tuo greičiau tas bilietas atsiras jūsų kišenėje.

Uždirbk daugiau

Antroji asmeninių finansų taisyklė: **uždirbkite daugiau**. Kaip tai padaryti? Galima ginčytis, kad kiekvienas žmogus yra kitoks: tai, kas veikia vieniems, neveikia kitiems. Visi mes esame skirtingi: vieni ekstravertai, kiti intravertai, vieni kūrybiškos nevaržomos sielos, kiti - geri vykdytojai. Tačiau visi mes kažką darome geriau už kitus ir už tai esame vertinami. Tereikia šiuos savo gabumus išnaudoti. Yra keli universalūs principai, kaip kiekvienas gali padidinti savo pajamas, naudodamasis savo unikaliais gebėjimais.

Išsilavinimas

Reikia pripažinti, kad išsilavinimas ir žinios yra svarbu. Nesupraskite manęs klaidingai, aš nenoriu pasakyti, kad visi turi stoti į aukštąsias mokyklas ir įgyti daktaro laipsnį. Tačiau nuolatinis mokymasis ir tobulėjimas yra labai svarbūs. Gilindami savo žinias ir tobulindami gebėjimus, mes galime gauti didesnes pajamas. Tai visiškai nepriklauso nuo to, ką jūs darote: esate mokslininkas, programuotojas ar automobilių remontininkas. Jeigu sugebate

daryti tai, ko nemoka kiti arba galite tai daryti geriau/greičiau už kitus, tuomet jūsų pajamos neišvengiamai didės. Taigi jeigu norite uždirbti daugiau, skaitykite knygas, lankykitės kursuose, baikite mokymus, įgykite išsilavinimą. Visiškai nesvarbu, ką jūs darysite, svarbiausia nestovėti vietoje ir nuolat tobulėti.

Daugiau pajamų šaltinių

Daugelis dirbančiųjų mano, kad socialinės garantijos užtikrina saugumą. Mano nuomone, ši iliuzija daugeliui gali greitai subliūkšti. Esu girdėjęs šimtus istorijų, kai nesąžiningai elgiamasi su darbuotojais: žmonės atleidžiami iš darbo be jokių iškeitinių išmokų tiek versle, tiek valstybinėse institucijose. Yra daugybė pavyzdžių, kai atleidžiami ilgamečiai kompanijų vadovai ir dar ilgiau dirbę specialistai. Sutikite, kad niekas nėra apsaugotas nuo netikėtumų. Turėti tik vieną pajamų šaltinį yra rizikinga. Papildomai užsidirbti yra šimtai būdų, pradedant rankdarbių gamyba, renginių organizavimu, seminarais ir baigiant draudimu, konsultacijomis ir investavimu.

Vardinti galima būtų dar daugiau. Bet esmė ta, kad norint gauti papildomų pajamų neužtenka pasiimti bokalą alaus ir patogiai įsitaisyti prieš televizoriaus ekraną. Norint uždirbti daugiau – REIKIA PAPILDOMAI DIRBTI. O dar dažniau – SUNKIAI DIRBTI tam, kad atėjus blogiems laikams – netekus pagrindinio darbo – nereikėtų verksti, savęs gailėtis ir baimintis dėl rytojaus.

Papildomas verslas

Norint pradėti verslą nebūtina mesti darbą. Galima bandyti suderinti abu dalykus tuo pat metu. Ir nors dirbant laiko verslui lieka mažiau, tačiau mažais žingsneliais kiekvienas gali judėti į priekį. Žinoma, verslui gali reikėti atrasti papildomo laiko ir net ką nors aukoti: laiką pomėgiams, draugams, žmonai, vaikams ar miegui. Niekas nesako, kad tai bus paprasta ir lengva. Bet tik dėdami pastangas galite iš principo pakeisti savo finansinę gerovę. Jūs galite pardavinėti rankdarbius, atidaryti internetinę parduotuvę, teikti paslaugas ir t.t. Neabejoju, kad kiekvienas turi šaunių verslo idėjų. Skirtumas tik tas, kad vieni nepatingi pajudinti užpakalio ir įgyvendina savo viziją, kiti delsia, kol galiausiai jų verslo idėją įgyvendina kiti...

Dirbkite tai, kas patinka

Turbūt ne kartą esate girdėję posakį „mes dirbame nemėgstamą darbą tam, kad uždirbtumėme pinigus, kurių mes neturime, norėdami nusipirkti daiktus, kurių mums nereikia, kad padarytumėme išpūdį žmonėms, kurių mes nemėgstame“. Nejaugi negali būti viskas atvirkščiai? Negi mes negalime dirbti tokio darbo, kuris mums patiktų, nesiekdami

apsikrauti daiktais tam, kad pasipuikuotume prieš kitus. Neįsivaizduoju, kaip galime dirbdami jausti malonumą ir džiaugtis gyvenimu? Neįsivaizduoju, kaip lietuvių moto išties yra „ariu, kol galiu“, o kai nebėgaliu, tuomet paimu atostogas, pataškau visus pinigus, kuriuos buvau uždirbęs ir vėl ariu, nes nėra pinigų? Nežinau kaip Jums, bet man perspektyva visą gyvenimą dirbti kaip ARKLIUI neatrodo tokia šviesi. Aš nematau nieko blogo „atarti“ kelis metus, jeigu tai turi prasmę (pasistatyti namą, susitaupyti kelionei aplink pasaulį ir pan.), bet arti akiai? Manau, to daryti neverta... Pavyzdžiui, jeigu jums patinka gamta, o jūs visą dieną dirbate prie kompiuterio, tai gal pats laikas pradėti baidarių nuomos verslą? Jeigu dirbate draudimo brokeriu, o vakarais neišlendate iš garažo, nes nuolat „tobulinate“ savo automobilį, tai gal pats laikas atidaryti savo remonto dirbtuves? Gyvenimas visada gali būti gražesnis, bet reikia nepabijoti žengti lemtingą pirmą žingsnį.

Pažintys

Platus socialinis tinklas visuomet gali padėti pasiekti savo tikslus daug paprasčiau. Ne veltui yra sakoma „geriau turėti šimtą draugų, nei daug pinigų“. Tiesa ta, kad susipažinti nepakanka, būtina ir palaikyti ryšį. Karts nuo karto paklausti pažįstamo, kaip jis gyvena ir kokios jo nuotaikos tikrai nieko nekainuoja, tačiau vieną dieną tokios pažintys gali jums labai praversti.

Gyvenkite taupiai

Trečioji asmeninių finansų taisyklė: **gyvenk taupiai**. Daugelis mano, kad gyventi taupiai – tai tas pats, kas gyventi pigiai. Tai yra du skirtingi dalykai. Gyventi taupiai, tai nereiškia gyventi blogai, tai nereiškia, kad turi rengtis suplyšusiais rūbais ir valgyti nupigintą maistą. Gyventi taupiai – reiškia nešvaistyti pinigų tiems dalykams, kurie nėra būtini. Pažįstu daug žmonių, kurie patrigubėjus pajamoms ir toliau gyvena taupiai ir nešvaisto pinigų į kairę ir į dešinę. Taip, daugiau uždirbdami jei leidžia sau daugiau, tačiau neleidžia sau visko. Jie toliau galvoja, ką verta pirkti ir ko verta atsisakyti. Jie didina santaupas, investuoja ir dideliais žingsniais artėja finansinės laisvės link. Nors pinigų kultas sako, kad taupo tik vargšai, realybėje dažnai būna atvirkščiai – taupo tie, kurie turi pinigų, kurie nelaukia, kada bus pervestas atlyginimas.

Iš kiekvieno euro išspauskite maksimalią vertę

Kiekvieną dieną parduotuvėje mes priimame sprendimus, kiek vertas kiekvienas mūsų sunkiai uždirbtas euras. Kiekvienas euro vertę suvokiame skirtingai – milijonieriui 100 € yra mažai, juodadarbiui – daug. Norint sutaupyti svarbu vertinti kiekvieną eurą ir stengtis iš jo išpešti kuo daugiau naudos.

Prisiminkite momentą, kai vitrinoje pastebėjote nuolaidą prekei. Kaina tokia gera, kad negalite jai atsisipirti. Tai išties geras sandoris, bet nesate tikras ar prekė jums yra būtina, ar

tikrai ją naudosite. Jeigu dvejojate - nepirkite. Tai neplanuotas ir impulsyvus pirkinys. Giliai įkvėpkite ir paklauskite savęs: jeigu uždribtumėte mažiau (t.y. kiekvienas euras jums būtų dvigubai brangesnis/vertingesnis) ar vis tiek pirktumėte šį daiktą? Tikriausiai ne. Jeigu sugebėsite atsisakyti impulsyvių ir nebūtinų pirkinių, jūsų namuose bus mažiau nereikalingų daiktų, kurie tik renka dulkes ir didina netvarką.

----- Taip pat skaitykite -----

[II pakopos pensijų fondai: kuris geriausias? \(I dalis\)](#)

[Kiekvienas mažas žingsnis yra sėkmė](#)

[Ar norite turėti daugiau pinigų?](#)

Įpročiai yra pavojingi

Bet koks įprotis jums kainuoja brangiai... Tiesą sakant LABAI LABAI BRANGIAI. Kasdienis puodelis kavos prieš darbą jums gali kainuoti daugiau nei 300 € kasmet. Jau nekalbant apie žalingus įpročius, kurie kainuoja apie 1000 € per metus. 300-1000 € - tai jau šis tas, už šiuos pinigus galima paatostogauti užsienyje. Prisiminkite ankstesnę taisyklę („iš kiekvieno euro išspausk maksimalią vertę“) ir paklauskite savęs: ar tikrai kasdienis puodelis kavos suteikia daugiau džiaugsmo nei nauji potyriai atostogaujant užsienyje?

Peržvelkite visus savo įpročius ir paskaičiuokite kiek tai kainuoja:

1. Loterijos bilietai
2. Alkoholis
3. Užkandžiai
4. Bulvariniai leidiniai

5. Azartiniai žaidimai
6. Maitinimasis kavinėse
7. Tie patys maisto produktai (ar susimąstėte, kad kitos prekės gali kainuoti pigiau?)

Įpročius galima vardinti ir vardinti. Mes nekalti, kad turime įpročių. Įpročiai yra verslo dalis, verslas siekia suformuoti įpročius, nes tai užtikrina nuolatinės pajamas. Ar žinojote, kad dantų valymo įprotį suformavo ne odontologai, bet dantų pastos pramonė? Gydytojų argumentas, kad dantų pasta mažina karieso tikimybę žmonėms paprasčiausiai nebuvo pakankamai įtikinamas. Dantų pasta išpopuliarėjo po sėkmingos rinkodaros kompanijos, kai žmonėms buvo „įkalta į galvą“, kad dantų pasta = gaivus burnos kvapas + apsauga nuo karieso.

Pagalvokite prieš pirkdamas

Atsimenu, kai mano mama sakydavo „išleidau šimtą litų, atrodo pilnas krepšys prekių, bet nėra ką valgyti“. Turbūt kiekvienas yra girdėjęs kažką panašaus. Keisčiausia tai, kad laikas bėga, bet niekas nesikeičia. Žmonės ir toliau sumoka daug už mažai. Kaip tai atsitinka ir kaip nuo to apsisaugoti?

Jeigu stovite prie kasos su pilnu krepšiu prekių ir laukiate savo eilės, sustokite ir savęs paklauskite: ar tikrai kiekviena prekė man yra būtina? Ar tikrai negalima iš kiekvieno euro išspausti daugiau? Niekas nepriekaištaus, jeigu vieną ar kitą daiktą kurio jums nereikia paliksite prie kasos. Minėti klausimai leis grįžti prie taupymo režimo.

Neperlenkite lazdos

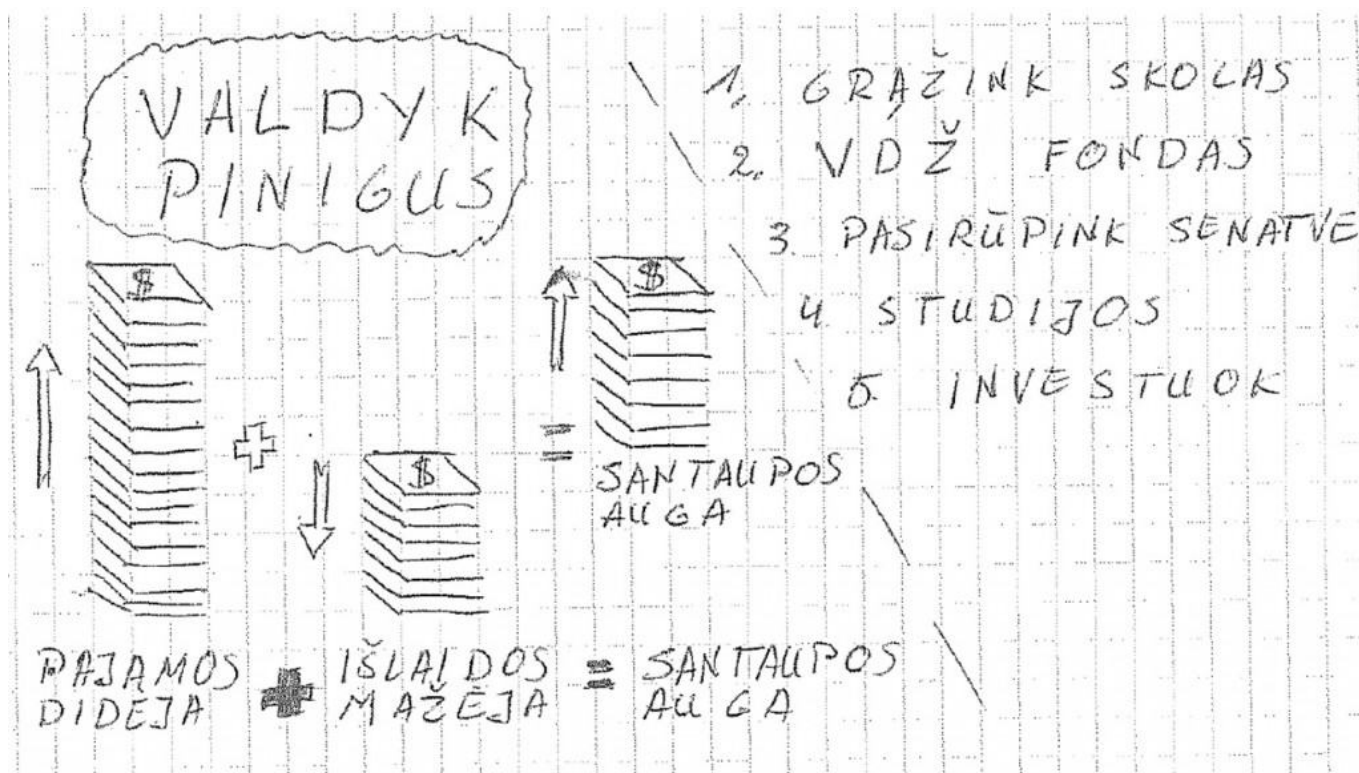
Kažkada skaičiau, kad norint būti turtingu reikia sunkiai dirbti, gauti gerą atlyginimą, valgyti tik grikius ir ryžius, niekur neiti, senus rūbus drožti iki paskutinio, niekur nevažiuoti ir tik džiaugtis TV ir interneto malonumais.

Akivaizdu, kad tai greičiausias būdas susitaupyti milijonus, bet ar toks yra mūsų tikslas. Būti vieniems namuose? Toks gyvenimas yra apgailėtinas ir nekelia džiaugsmo.

Taupymas neturi mūsų daryti mažiau laimingais.

Jeigu mes taupome laimės sąskaita, tai kam mes tada apskritai gyvename? Gyventi kukliau nereikia būti mažiau laimingam. Ne vienas socialinis tyrimas jau įrodė, kad laimė ir pinigai mažai susiję. Taupyti laimės sąskaita negalima. Taupyti – tai nešvaistyti pinigų tiems

Ketvirtoji asmeninių finansų taisyklė: **valdykite savo pinigus**. Pajamų padidėjimas arba išlaidų sumažėjimas reiškia didesnes sutaupas. Didėjančios sutaupos – tai jūsų bilietas į finansinę laisvę. Kuo daugiau sutaupysite kiekvieną mėnesį, tuo greičiau tas bilietas atsiras jūsų kišenėje. Tad kaip reikia valdyti savo pinigus, kad sutaupos didėtų? Štai jūsų planas:

Gražinkite skolas

Gražinkite skolas!!! Jūs niekuomet iš investicijų neuždirbsite tiek, kiek jums kainuoja skola. Investuodami jūs rizikuojate prarasti pinigus. Gražindami skolą – jūs niekuo nerizikuojate. Pirmiausia atsikratykite tų skolų, už kurias mokamos didžiausios palūkanos. Turiu omenyje greituosius kreditus, kreditines korteles ir vartotojiškus kreditus. Pasinaudokite sniego gniūžtės efektu – atsikračius pirmos skolos, jūsų finansinė našta sumažės. Turėsite mažiau įsipareigojimų, todėl disponuosite didesne laisva pinigų suma. Tuos „naujai atsiradusius laisvus pinigus“ jūs galite arba išleisti, arba juos panaudoti kitai skolai gražinti – taip jums atsiranda galimybę antrą skolą gražinti daug greičiau, trečią skolą – dar greičiau ir t.t. Tokiu būdu išlipti iš skolų liūno galėsite daug greičiau.

VDŽ fondas

Dažnai manęs klausia, kas tas VDŽ fondas ir ką su juo veikti? VDŽ – tai Vienas Dievas Žino, kas šitam gyvenime gali atsitikti. Nenumatyti atvejai gali ištikti bet kurią dieną, kiekvieną

dieną kas nors gali įykti ne pagal planą ir kiekviena diena gali būti ta diena, kai jums netikėtai prireiks pinigų, nes sugedo automobilis, susirgote, atleido iš darbo ir t.t. Visiems aišku, kad nelaimė atsitiks, vienintelis klausimas **KADA TAI ATSITIKS**. Akivaizdu, kad vieną dieną jums netikėtai prireiks pinigų, tačiau tik vienas kitas turi sukaukę VDŽ fondą nenumatytiems atvejams, kiti mieliau renkasi stresą ir paniką, kai netikėtai prireikia pinigų. Neapgaudinėkite savęs – VDŽ fondas yra būtinas.

Pasirūpinkite senatve

Kaip gyvensite senatvėje? Ar valstybinė pensija bus vienintelis pajamų šaltinis? Ar tikrai senatvėje norite sėdėti namuose ir žiūrėti televizorių, nes daugiau negalite sau leisti? Galbūt verta vieną ar kitą eurą sutaupyti tam, kad senatvėje galėtumėte džiaugtis gyvenimu užuot savęs gailėjęsi ir visiems skundęsi, kokios mažos pensijos. Aš nesakau, kad turite pulti stačia galva investuoti į antros ar trečios pakopos pensijų fondus, senatvei galima kaupti pinigus įvairiais būdais, tačiau senatve reikia pradėti rūpintis DABAR, nes vėliau gali būti per vėlu.

Studijos

Nesutikau nei vieno tėvų, kurie galvotų, kad jų vaikas užaugęs dirbs juodą darbą. Visi tėvai svajoja, kad jų vaikai bus bankininkais, inžinieriais, gydytojais, advokatais ir t.t. Bet paklausus, kiek kainuoja tokios studijos ir kiek pinigų jie yra sutaupę studijoms, tik vienas kitas turi kuo pasigirti. Realybė ta, kad išsilavinimas nuolat brangsta. Žinoma, jūs galite sakyti, kad vaikai paims studijų paskolą ir problema bus išspręsta. Kai kuriems tėvams tai yra vienintelė išeitis, tačiau pradėti gyvenimą su 10 000 € skola aš pats tikrai nenorėčiau. Dėl turimų skolų vaikai dar kelerius metus po studijų gali būti finansiškai priklausomi nuo tėvų. Jeigu nenorite, kad vaikai “sėdėtų Jums ant sprando” kol išeisite į pensiją, apie santaupas vaikų mokslams pradėkite galvoti jau šiandien.

Investavimas

Investavimas – tai tas įrankis sutrumpinti kelią iki finansinės laisvės. Vien tik taupymas jūsų neišgelbės. Jums nepadės netgi ir indėlis banke (palūkanos už indėlius yra mažesnės nei infliacija). Čia jums reikės pasukti galvą rimčiau, sukaupti šiek tiek žinių ir patirties tam, kad pradėtumėte investuoti pelningai. Gera žinai ta, kad investavimui nereikia skirti daug laiko. Svarbiausia nenuleisti rankų užklupus pirmoms investicinėms nesėkmėms – tai brangiausios ir geriausios pamokos. Visi didieji investuotojai mokėsi iš klaidų, jūs nesate išimtis. Daug mano pažįstamų investavo tik vieną kartą – iki pirmosios finansinės krizės. Kas žino, galbūt šiandien jie būtų finansiškai laisvi, jeigu tąkart nebūtų nuleidę rankų...

Finansinė laisvė

Paskutinė asmeninių finansų taisyklė: **finansinė laisvė**. Daugelis žmonių mano, kad asmeniniai finansai ir investavimas – tai būdas tapti turtingais. Galbūt dėl to knygynai lūžta nuo knygų apie milijonierius. Turiu jus nuvilti – asmeniniai finansai yra ne apie tai, kaip tapti turtingu. Asmeniniai finansai yra apie tai, kaip tapti finansiškai nepriklausomu, laimingu žmogumi. Sumaniai valdydami savo pinigus jus tapsite LAISVU ŽMOGUMI, kuriam neberūpės, kiek pabrango šildymas ir elektra, kuriam nebus svarbu ar atlyginimas buvo pervestas vakar ar šiandien. Finansiškai laisvas žmogus visada turi pinigų, galbūt jis nežino, kas vakar laimėjo Eurolygos finalą ar TV realybės šou, bet jis žino, kur kiek ir kam išleido pinigų.

Vis dar nugirstu kalbant: „seniau tarnavom okupantams, atgavom nepriklausomybę – tarnaujam bankams“. Tai jūsų pasirinkimas. Jūs renkatės tarnauti bankams ar ne, jūs renkatės imti paskolą ar ne, jūs renkatės dirbti už mažą atlyginimą ar už didelį, jūs sprendžiate, kada ir kur leisti pinigus. Jūs esate savo padėties šeimininkas. Atėjo laikas paminti vartotojų kultūros primestą vergų likimą ir apversti viską aukštyn kojom: atsikratyti skolų, pinigus leisti tik svarbiausiems dalykams, kurie daro mus laisvais ir laimingais žmonėmis, kiekvieną dieną dirbantiems dėl to, kad darbas mums patinka, o ne todėl, kad mums reikia pinigų. Tik būdami laisvi, galite daryti tai, kas išties prasminga, kas daro jus laimingą ir kuria džiaugsmą kitiems.

Daugelis nori gyventi geriau, bet tingi net pirštą pajudinti, kad kas nors pasikeistų. Visa mes norime daryti rytoj: rytoj taupsime, rytoj mažiau valgysime, rytoj paskutinė cigaretė...

Rytoj reiškia poryt, poryt - užporyt, užporyt reiškia NIEKADA... Galbūt atėjo laikas sustoti ir susimąstyti: galbūt šiandien geriausias laikas pokyčiams?